

”Tää on enemmän sellanen koko perheen juttu”
EURAN AVOIN PÄIVÄKOTI OMPPU – MUKANA
LAPSIPERHEIDEN ARJESSA

Säde Tikkanen
Opinnäytetyö, kevät 2014
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)
+Lastentarhanopettajan
Virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Tikkanen, Säde. ”Tää on enemmän sellanen koko perheen juttu” Euran avoin päiväkotiki Ompu – mukana perheiden arjessa. Kevät 2014, 40s., 1 liite.

Diakonia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalian koulutusohjelma. Sosionomi (AMK) + lastentarhan opettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, tukeeko Euran avoin päiväkotiki Ompu alueen perheitä arjessa. Tavoitteena oli tutkia avoimen päiväkodin merkityksellisyys perheiden arjen tukena; avoimena paikkana leikille, vertaisten tapaamisille ja yhteisöllisyyden rakentamiselle sekä mahdollisuuden tavata ammattikasvattajia altistamatta lasta erokokemukselle lähimmäisestä hoitajastaan. Tutkimus tuli avoimen päiväkodin käyttöön ja Euran kunnalle perhekeskukseen materiaaliksi.

Tutkimusaineisto pohjautui laadulliseen tutkimukseen. Aineisto kerättiin puoli-strukturoidulla ryhmähaastattelulla. Tutkimukseen vastasivat yhteensä viisi kotikiäitiä, kaikki Ompun perhekerhon asiakkaita. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysilla.

Tutkimustulokset vastasivat tutkimuskysymykseen seuraavasti: äidit kokivat Ompun tärkeäksi paikaksi verkostoitua toisiin alueen äiteihin ja tätä kautta toisiin lapsiperheisiin. Ompu koettiin paikkana, jossa äidit, isät ja lapset saivat olla vertaisten kanssa viettämässä laadukasta arkiakaa.

Asiasanat: avoin päiväkotiki, lapsiperhe, perhekerho, vertainen, yhteisöllisyys

ABSTRACT

Tikkanen, Säde. "Tää on enemmän sellanen koko perheen juttu" Euras open daycare Omppu – together with families. Spring 2014, 40p., 1 appendices. Language: Finnish.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme is Social Services, Option of Children. Degree: Bachelor of Social Services+ kindergarten teacher.

Aim of this study was to find out how the open daycare Omppu of Eura supported the families of the area in their daily lives. The object was to find out the importance of the open daycare as a support in the daily lives of the families, as an open place for playing, meeting peers and building community as well as a possibility to meet professional educators without exposing the children to separation from their closest caretaker. This study came for the use of the open daycare and as a material for the family center of the town of Eura.

The material of the study is based on my qualitative study. The method of the study was group interviews. Seven stay-at-home moms answered this study, from which all were customers of the family club of Omppu. The material was analyzed by content analysis.

The results of the study answered the research question accordingly: mothers felt that Omppu was an important place for building network with other mothers of the area and through that, other child families. Omppu was seen as a place where mothers, fathers and children could spend quality time with their peers.

Key words: open daycare, family club, peer, community, child family

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
1 JOHDANTO.....	6
2 MITÄ ON AVOIN PÄIVÄKOTITOIMINTA?.....	7
2.1 Kaksi Pro gradua avoimesta päiväkodista.....	8
2.2 Mitä tarkoittaa ennaltaehkäisevä varhaiskasvatus?.....	10
3 AVOIN PÄIVÄKOTI OMPPU.....	11
4 VANHEMMUUDEN VARHAINEN TUKEMINEN.....	13
4.1 Vanhemmuuden vaatimukset: rooleissa äiti ja isä.....	13
4.2 Avoin päiväkotitoiminta - mahdollisuus kiintymyssuhteen luomiseen?.....	16
5 YHTEINEN YMPÄRISTÖ MAHDOLLISTAA YHTEISÖLLISYYDEN.....	20
5.1 Perhe -elämä nykyään: erillinen yksikkö vailla yhteisöä?.....	20
5.2 Yhteisöllisyyden kokemus lapsen elämässä.....	22
5.3 Vertaissuhteiden merkitys ja tuki lapselle ja vanhemmalle.....	23
6 TUTKIMUSKYSYMYS JA KVALITATIIVINEN TUTKIMUS VASTAUKSEN ETSIJÄNÄ.....	25
6.1 Tutkimuksen tavoitteet.....	25
6.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston kerääminen.....	26
6.3 Sisällönanalyysi aineiston tulkitsemisessä.....	28
6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	29
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	31
7.1 Ompun palveluiden löytäminen ja palveluihin tutustuminen.....	31
7.2 Ompun merkitys lasten ja vanhempien arjessa.....	32
7.3 Vertaistuen ja yhteisöllisyyden merkitys äideille.....	33
7.4 Varhaiskasvatuksen ammattilaisten merkitys Ompussa.....	35
7.5 Parannusehdotuksia ja kritiikkiä.....	35
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	36

LÄHTEET	38
LIITE 1: Ryhmähaastattelukysymykset	43

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö pohtii ja esittelee avoimen päiväkodin merkitystä osana varhaiskasvatusta. Tutkimus avaa avoimen päiväkodin käyttäjien huomioita matkailun kynnyksen palvelusta, joka vielä useasta kunnasta puuttuu. Opinnäytetyö ilmentää ja antaa vastauksia kuntien rakenne- ja palvelu uudistukselle: avoin päiväkotitoiminta on kustannustehokas ennaltaehkäisevä varhaiskasvatuspalvelu (Heinonen, Väisänen & Hipp 2012, 3).

Tutkimus on työelämälähtöinen opinnäytetyö ja se on toteutettu yhteistyössä Euran avoimen päiväkodin Ompun kanssa. Opinnäytetyö edustaa sosiaalialan varhaiskasvatuksellista näkökulmaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja SOCCA selvittivät vuonna 2007 avointen varhaiskasvatuspalvelujen tilaa. Tuolloin ilmeni, että avoin päiväkotitoiminta tulisi muokata koko valtakuntaa koskevaksi avoimeksi varhaiskasvatuspalveluksi ja yhdistää esimerkiksi kuntien ja erilaisten järjestöjen voimavarat. (Alila ja Portell 2007, 3.) Juuri näin Eurassa on nyt tapahtumassa uuden perhekeskuksen myötä.

Avoimen päiväkodin vertaiskontaktit lapselle ja aikuiselle tuovat heidän arkeensa mielekkyyttä ja ehkäisevät mahdollista yksinäisyyttä ja uupumista. Avoin päiväkotitoiminta antaa myös mahdollisuuden saada luontevasti ohjeita ja tukea ammattikasvattajilta ilman, että sitä tarvitsisi erikseen etsiä muista tietolähteistä. Parhaimmillaan avoin päiväkotitoiminta luo perheille ja lapsille yhteisöllisyyden tunteen, mikä lisää hyvinvointia ihmisten keskuudessa ja perheiden jaksamista arjessa. Avoimen päiväkodin käyttäjät vaihtuvat lasten kasvun myötä suhteellisen nopeaan tahtiin, mutta juuri nuo pikkulapsiajan vuodet ovat lapsen kokonaisvaltaisessa kehityksessä tärkeitä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu vuodelta 2007 esittää, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut tulisi korottaa samanvertaiseksi palvelumuodoksi muiden varhaiskasvatuspalveluiden tasalle (Alila & Portell 2007,3).

2 MITÄ ON AVOIN PÄIVÄKOTITOIMINTA?

Avoim päiväkotitoiminta on lähtöisin 1970-luvun leikkitoiminta palveluista. 2000-luvulle tultaessa on ryhdytty virallisemmin puhumaan avoimesta varhaiskasvatustoiminnasta. Avoimen päiväkodin toimintaa ohjaa laki lasten päivähoidosta (1973). Asetus lasten päivähoidosta (1973) tulee myös ottaa huomioon palvelua järjestettäessä. Lastensuojelulaki (2007) määrittelee ehkäisevän lastensuojelun järjestämistä ja avoin päiväkotitoiminta katsotaan kuuluvan ennalta ehkäisevän lastensuojelun palveluihin. (Lastensuojelun käsikirja 2014.) Avoin varhaiskasvatus pitää sisällään paljon erilaisia toimijoita, kuten järjestöjä, seurakuntia ja kuntia. Laki lasten päivähoidosta (1973) ei varsinaisesti puhu avoimesta päiväkodista, vaan edelleen leikkitoiminnasta, jota voidaan järjestää sille tarkoitettussa paikassa. Tuleva varhaiskasvatustalaki ei myöskään ota juuri kantaa avoimiin varhaiskasvatustal palveluihin. (Pirhonen, Alila, Kahiluoto & Pekuri 2014, 17–66.)

Avoim päiväkoti on palvelu, jota ei löydä jokaiselta Suomen paikkakunnalta. Vuoden 2007 tutkimuksessa kysyttiin 206 Suomen kunnalta avointen varhaiskasvatustal palveluiden järjestämisestä. Kyselyyn vastasi noin puolet kunnista. Yli 75 000 asukkaan kunnista kaikki järjestivät kyseisiä palveluja. 82 % Suomen keskikokoisista kunnista tarjosi avoimien päiväkodin kaltaisia palveluja. Alle 10 000 asukkaan kunnista 34 % järjesti avoimia varhaiskasvatustal palveluja. 64% palveluista piti yllä tuolloin Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (Alila & Portel 2007, 3.)

Avoim päiväkoti on paikka, jonne pääsääntöisesti vanhempi voi tulla jälkikasvunsa kanssa. Joihinkin avoimiin päiväkoteihin myös perhepäivähoitajat ovat tervetulleita. Avoimessa päiväkodissa leikki nähdään keskeisessä osassa päivän kulkua. Vanhemmat ovat vastuussa omasta lapsestaan ja voivat rauhassa keskittyä lapsensa tai lastensa kanssa olemiseen. Lapsensa kanssa voi leikkiä vapaasti niin sisä- kuin ulkotiloissa. Ohessa myös vanhempi näkee muita vanhempia ja voi luonnollisessa ympäristössä luoda kontakteja. Vertaistuki ja yhteisöllisyys ovat tärkeimpiä asioita, mitä avoin päiväkoti vanhemmille tarjoaa.

Lapselle ja hänen läheisimmälle kasvattajalle luodaan mahdollisuus opetella sosiaalista kanssa käymistä omassa pienessä yhteisössä. Avoimessa päiväkodissa lapsi voi turvallisesti oman vanhemman kanssa tutustua toisiin lapsiin, ja aikuisiin, leikkimiseen yksin ja yhdessä heidän kanssaan.

Avoimessa päiväkodissa on myös ohjattuja tuokioita ja siellä työskentelee esimerkiksi lastentarhanopettaja ja lasten hoitaja. Ammattilaiset voivat omalla tiedotaidollaan antaa lapsille ja vanhemmille esimerkiksi pedagogista tukea. He myös toimivat väylänä erityispalveluille, mikäli niiden tarvetta esiintyy. Iso osa avoimen päiväkodin toimintaa monesti ovatkin hedelmälliset kasvatuskeskustelut niin vanhempien kuin ammattilaisten välillä. Vanhemmilla on myös mahdollisuus aktiivisesti vaikuttaa avoimen päiväkodin toimintaan. Avoin päiväkotitoiminta on tavoitteellista toimintaa perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi (Lastensuojelun käsikirja 2014).

2.1 Kaksi Pro gradua avoimesta päiväkodista

Tähän tutkimukseen otettiin tarkastelun alle kaksi pro gradua eri vuosikymmeniltä. Ensimmäinen teos on Eeva Huttusen ja Leena Turjan Avoin päiväkotiosana varhaiskasvatusta (1982), joka kertoo avoimen päiväkotitoiminnan alkaneen Suomessa vuonna 1980 Nurmeksen kunnassa. Huttusen ja Turjan (1982) tutkimus seurasi kahden ensimmäisen vuoden ajan avoimen päiväkodin kokeilua ja tutkimuksen huomiot puhuivat vanhempien keskinäisen sosiaalistumisen ja heidän aktiivisen kasvatusotteen puolesta. Avoimen päiväkodin huomattiin vaikuttavan sekä kasvattajiin, että lapsiin positiivisesti. Dialogisuus vanhempien ja ammattilaisten kesken oli jouhevaa ja luonnollista ja arjen tuki vertaisesta keskusteluryhmästä nousi tärkeäksi. Lasten ja vanhempien suhde oli aikuisten epävarmuuden pienentyessä ristiriidattomampi ja lasten käyttäytyminen oli erittäin positiivista verrattuna aikaisempaan. Lapset oppivat toimimaan toisten lasten kanssa ryhmässä ja aikaisemmat ongelmatilanteet esimerkiksi sääntöjen suhteen olivat selkeästi vähentyneet. Huttunen ja Turja (1982) huomasivat, että avoin päiväkotiosaa saa perheet saman katon alle ja yhteisiin arjen toimintoihin, jol-

loin heidän aktiivinen kasvatuksensa antaa luottamusta omaan vanhemmuuteen ja siihen, että osaa kasvattaa oman lapsensa. Vertaistoiminta ja ammattilaisten tuki ovat myös ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä. Avoimen päiväkodin perhekeskeinen varhaiskasvatustoiminta subventoi päivähoitojärjestelmää ja antaa mahdollisuuden myös kotiin jääville vanhemmille ja lapsille saada vertaiskontakteja ja ammattilaisten tukea. (Huttunen & Turja 1982.)

Toinen teos, jota tarkasteltiin, oli Minna Hintsalan (2008) Pro gradu- tutkielma kasvatustieteen maisteriopintoihin liittyen. Tutkimus on mielenkiintoinen ja innostava selvitys Lapin yliopistosta. Hintsalan tutkimus tuo esille samoja huomioita vanhemmuuden ja vertaistuen, sekä ammatillisen tuen merkityksistä vanhemmuuteen avoimen päiväkodin ympäristössä. Hänen tutkimuksensa tulokset vahvistavat sekä Huttusen ja Turjan (1982) kuin tämänkin tutkimuksen tuloksia avoimen päiväkodin merkityksellisyydestä vanhempien ja lasten arjen vahvistamisesta ja siinä jaksamisesta. Hintsala teki gradunsa opintoihinsa kuuluvan hallinnon harjoittelun suorittamisen yhteydessä Rovaniemen avoimessa päiväkodissa Napero-hankkeessa. Napero- hanke (2006–2007) oli Lapin lääninhallituksen ja Rovaniemen sekä Ranuan rahoittama sosiaalialan kehittämishanke. Hankkeella pyrittiin muun muassa tukemaan vanhempien osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja avoimen päiväkodin toiminta oli yksi keskeisimpiä toimintamuotoja. Rovaniemen avoimen päiväkodin tavoitteet pyörivät vanhemmuuden ja vertaisuuden, sekä yhteisöllisyyden ympärillä, mutta esimerkiksi yhtenä tavoitteena oli kotihoidossa olevien lasten päivähoitotarpeen väheneminen, mikä on tämän päivän rakenne uudistuksen kannalta huomioon otettava asia. (Hintsanen 2008, 2, 30–32.)

Avoin päiväkotitoiminta luo mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen toisten vanhempien eli vertaisten kanssa. Lapset näkevät toisia lapsia ja saavat myös vertaistukea. Kuitenkin heillä on oma vanhempi mukanaan, yleensä äiti joka tuo turvallisuuden ja luottamuksen tunteen mukaan ympäristöönsä. Yhteiset mukavat kokemukset äidin tai isän kanssa kehittävät tervettä ja normaalia suhdetta lapsen kanssa. Lisäksi ei ole oloa, että olisi jollekin vaivaksi tai tiellä, tai vastavuoroisuuden kokemusta, että on seuraavaksi oma vuoro ottaa kaikki kotiin kylään, josta voi aiheutua turhaa stressiä ja kuormittavuutta vanhemmalla ja se

taas vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen negatiivisesti. Tutkimukset osoittavat, että perheiden parhaaksi on, jos asumisympäristöstä löytyy sosiaaliseen vuorovaikutukseen mahdollisuus ja yhteys ympäröivään yhteiskuntaan jatkuvat. Ihmissuhteet ja sosiaaliturva ovat myös tärkeässä roolissa. (Kalland 2003, 222–224.)

2.2 Mitä tarkoittaa ennaltaehkäisevä varhaiskasvatus?

Ennaltaehkäisevä varhaiskasvatus ei ole virallinen termi. Termi on tutkijan itse kehittänyt ja se sisältää sekä ennaltaehkäisevän lastensuojelun että varhaiskasvatuspalvelut. Ennaltaehkäisevä varhaiskasvatus tarkoittaa, että mahdolliset lastensuojelun tarpeet eivät vielä ehdi edes syntyä, jos perheen on mahdollista saada ennaltaehkäiseviä varhaiskasvatuspalveluita. Tällaisia palveluja olisivat avoimet perhepalvelut, kuten jo olemassa olevat leikkipuistot, avoimet päiväkodit ja perhekahvilat. Myös lastenneuvolapalvelut, sekä perheneuvolapalvelut voisivat toimia avointen varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä tai lähellä.

Lastensuojelun suunta korjaavasta työstä ja asiakasmäärien noususta on tavoitteellista saada alas. Tämä mahdollistuu antamalla perheille mahdollisuus osallistua varhaisen tuen saamiseen. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat osa tällaista tukea. Ennaltaehkäisevää työtä on muun muassa vertaistuki. (Lastensuojelunkäsikirja 2014; Heinonen, Väisänen & Hipp 2014, 1.)

Viime vuosien dramaattiset uutiset perhesurmista ovat saaneet yhteiskunnan heräämään ja lastensuojeluun on kokonaisvaltaisesti kiinnitetty enemmän huomiota. Lastensuojelukaan ei voi toimia yksin, sillä sen resurssit ovat rajalliset. Esimerkiksi lapsen sijoittaminen (riippuen onko kyseessä sijaisperhe vai laitos) maksaa 22 000- 90 000 euroa vuodessa. Avohuollon palveluista esimerkiksi intensiivinen perhetyö maksaa vuodessa enimmillään noin 12 000 euroa. (Heinonen, Väisänen & Hipp 2014, 9; Vänskä 2013, 14.)

3 AVOIN PÄIVÄKOTI OMPPU

Avoin päiväkotio Omppu sijaitsee Satakunnan sydämessä, Eurassa, tarkemmin sanottuna Euran keskustassa rivitaloalueella lähellä terveystalvia ja kirjastoa. Omppu on perustettu 2011 elokuussa. Tällä hetkellä siellä toimintaa pyörittävät sosionomi- lastentarhanopettaja ja lähihoitaja. (Mari Ahola, henkilökohtainen tiedonanto 17.3.2014.)

Ompun viikko-ohjelma koostuu sekä lapsikerhoista, joihin lapset viedään ja joihin he osallistuvat ilman vanhempaa, sekä perhekerhosta, johon kotona olevat vanhemmat / huoltajat voivat mennä leikkimään ja kohtaamaan samalla toisia perheitä. Kerhojen toimintoja ovat vapaa leikki, askartelut ja esimerkiksi lauluhetket. Vanhemmat saavat suunnitella ohjelmaa itse yhdessä ohjaajien kanssa. Perhekerhoissa päävastuu lapsesta on omalla huoltajalla. Lisäksi Ompusta löytyy lapsiparkki, jonne voi tuoda yli 2-vuotiaan lapsensa ennakoon ilmoitettuaan edellisellä viikolla hoitoon muutamaksi tunniksi. Myös lapsikerhoihin ja perhekerhoon ilmoittaudutaan lomakkeella. Kerhot maksavat ensimmäisestä lapsesta 15 euroa ja seuraavista kahdesta lapsesta erikseen 10 euroa. Kerhoissa ei tarjota ruokaa, vaan sinne tuodaan omat eväät. (Ompun esite 2012.)

Ompun viikko-ohjelma tarjoaa ikäryhmittäin aina 2-vuotiaista 5- vuotiaisiin saakka lapsikerhoja 6 kertana viikossa. Kerhot kestävät kolme tuntia kerrallaan, (2-vuotiaiden kerho 2,5h) kuten myös perhekerho, jota tarjotaan tällä hetkellä kahdena kertana viikossa, tiistai iltapäivisin ja torstai aamupäivisin. (Ompun esite 2012.)

Ompun esite (2012) kertoo että Ompussa on aikaa sekä jutusteluun ja arjen ilojen ja surujen jakamiseen ja varmasti juuri näin se onkin. Ompussa on tarjolla sekä lastenkasvatuksen ammattilaisia, että vertaistukea.

Tällä hetkellä Ompussa on lapsia kirjoilla 31 ja viikossa lapsia käy lapsikerhoissa noin 25 lasta. Perheitä on tällä hetkellä käynyt 6 vakioperhettä ja isien

määrä on koko ajan nousussa. (Mari Ahola, henkilökohtainen tiedonanto 17.3.2014.)

Ompu tarjoaa erittäin tärkeitä ennaltaehkäiseviä lapsiperhepalveluita mahtavalla panostuksella ja ammattitaidolla. On kuitenkin harvinaista, että nämä palvelut maksavat. Lapsikerhoihin ja – parkkiin ilmoittautuminen on luonnollista, että osataan valmistautua toimintaan. Palvelujen hinta ei ole kallis, mutta suhteessa kotona olevien vanhempien tuloihin, jotka ovat pienet, koska kotihoidon tukeen ei Eurassa saa kunta lisä, tuo 15 euroa kuukaudessa on kuitenkin aika paljon verrattuna siihen, että useassa kunnassa tuon kaltaista maksua ei ole ollenkaan tämän kaltaisilla palveluilla.

Euran kunnan perusturvalautakunta on 10.12.2013 kokouksessa päättänyt perustaa perhekeskuksen kuntaansa. Perhekeskuksen perustaminen on tällä hetkellä juuri alkanut. Perusturvalautakunta panostaa erityisesti valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistuksen myötä lasten- ja nuorten hyvinvointiin ja palveluiden helppoon saatavuuteen ja niiden hahmotamiseen. Perhekeskuksen perhekuraattori (sosionomi AMK) olikin seuraamassa tekemääni haastattelua Ompussa ja sai samalla arvokasta tietoa myös suoraan kunnan käyttöön haastattelemiltani äideiltä. Avoin päiväkotitullaan myöhemmin liittämään osaksi perhekeskusta ja Ompun kohdalla tämä tarkoittaa enemmän erilaisia palvelumuotoja eriasiakasryhmille ja kohdennettuja palveluja. (Perusturvalautakunta, kokouspöytäkirja 2013.)

Perhekeskus ja sen kuraattori ja palveluohjaaja haluaa myös tehdä yhteistyötä yhdistysten kanssa. Hän tekee avoimen päiväkodin Ompun tapaan työtä perheiden hyväksi matalalla kynnyksellä ja työ kohdistuu muun muassa varhaiseen tukeen. (Ahola 2014.)

4 VANHEMMUUDEN VARHAINEN TUKEMINEN

Yhteiskuntamme on valmis tukemaan vanhemmuutta heti ensimmäisestä neuvolakäynnistä lähtien. Lastensuojelulaki (2007) määrittelee, että ensisijainen vastuu lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan on lapsen vanhemmilla ja huoltajalla. Vanhempien on turvattava lapsen tasapainoinen kehitys, kuten laissa säädetään, mutta tässä kasvatustehtävässä lasten vanhempia ei jätetä lain mukaan yksin.

Maassamme on useita vanhemmuutta ja lapsiperheitä tukevia instituutioita, järjestöjä ja hankkeita. Ruohonjuuritason keskustelu sosiaalisesta mediasta lähtien on vilkasta aiheesta, mitä on hyvä vanhemmuus. Polttavia aiheita ovat, onko hyvää äitiyttä ja isyyttä laittaa lapsi alle kolmevuotiaana hoitoon, vai onko hyvää vanhemmuutta jäädä lapsen kanssa kotiin. Äidit ja isät joutuvat nykyään puolustelemaan vanhemmuuttaan ja oikeuksiaan ja todistamaan yhteiskunnalle, että he hoitavat velvollisuutensa.

Viranomaisten, jotka ovat tekemisissä työnsä puolesta vanhempien ja heidän lastensa kanssa on tarjottava riittävää tukea palveluiden kautta oikeaan aikaan perheille. Matalan kynnyksen tuki on perheille parasta mahdollista tukea. Lapsen kanssa kotiin jäävä vanhempi on kuitenkin aina jonkinlainen ulkopuolinen yhteiskunnasta – tulot ovat pienet ja vertaistuki on vähäistä, eikä noista työvuosista kukaan kirjoita edes työtodistusta. Tällainen yhteiskunnallinen keskustelu on tärkeää – se antaa perspektiiviä vanhemmille, muille kasvattajille, lapsettomille ja päättäjille siitä, miten nykyaikana aikuiset lapsiaan kohtelevat ja kasvattavat ja siitä, missä lapset ja vanhemmat ovat todellisuudessa. (Vuori 2001, 18–30.)

4.1 Vanhemmuuden vaatimukset: rooleissa äiti ja isä

Äidiksi ja isäksi kasvetaan sitä mukaa, kun lapsi kasvaa. Pariskunta muuttuu perheeksi ja (tavallisimmin) nainen ja mies saavat ja lapsi antaa heille uudet

identiteetit suhteessa lapseen: äiti ja isä. Äiti ja isä yhdessä ovat vanhempia, mutta ovat sitä myös erikseen ja toisinaan jompikumpi toimii vanhempana täysin itsenäisesti. Vanhemmuuteen liittyy paljon vastuuta ja tehtäviä. Vanhemmuus kestää koko ihmisen eliniän, vain sen muoto muuttuu lapsen kasvaessa. Vanhemmuuden vaativa rooli ei koskaan katkea ja toisinaan isästä tai äidistä voi tuntua tavattoman raskaalle olla vanhempi, koska on ikuisesti kiinnitetty tähän tärkeään tehtävään. (Hirvilampi, 2002, 10.)

Vanhemmuutta ja lasten hoitamista ei enää nykyajan perheissä nähdä niin luontaisena. Toisaalta lapsia ei ennen vanhaan maataloilla eikä kaupungeissakaan varsinaisesti hoidettu kuten nykyään – lapset kulkivat mukana tai leikkivät keskenään isompien sisarusten heitä katsoessa. Äitiys ja isyys eivät aina ole yksiselitteisiä asioita. Vanhemmuus voi olla sosiaalista, juridista, psyykkistä tai biologista, tai jotain niiden väliltä. Roolit ovat vuosisatojen saatossa muuttuneet yhteiskunnan mukana, ikään kuin muodin mukaisesti. Yhteiskunnan tuki on korostuneen tärkeä nykyajan vanhemmuuden tukena. (Vuori 2001, 18–30; Vilen ym. 2006, 86–87.) Yksi keino tukea vanhemmuutta ja lapsen varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhdetta läheiseen vanhempaan on avoin päiväkotitoiminta.

Vanhemmalla on useita erilaisia käyttäytymismalleja suhteessa lapseensa. Vanhemman tehtävänä on toimia rakkauden, läheisyyden ja turvallisuuden tunteen antajana, huoltajana, elämän taitojen opettajana, toimia rajojen asettajana ja muistaa olevansa esimerkki kaikessa, mitä tekee. Jos vanhempi haluaa onnistua kaikissa kasvatuksen osa-alueissa täydellisesti, hän joutuu kohtuuttomien paineiden alle. Täydellistä vanhemmuutta tavoitellessa voi unohtua itse tarkoitus ja vanhempi voi uupua helposti. Vanhemmuudesta voi luoda itselleen taakan, jos sitä lähtee suorittamaan liikaa. Erityisesti äitiys on asia, joka sitoo naisen fyysisesti alusta asti lapseen, kantaessaan häntä ja kipujen ja ponnistelujen jälkeen saa lapsen syliinsä. Odotukset ulkopuolelta ovat suuret: äidin oma minuus on hetkeksi hävinnyt ja hän on olemassa vain lasta varten. Toisaalta tunneside omaan vauvaan on syntynyt jo kuukausien ajan, kun isä pääsee tutustumaan lapseen vasta hänen ollessa konkreettisesti maailmassa. Sosiaalinen tuki erityisesti pikkulapsi vaiheessa vanhemmille on tärkeää, se ehkäisee

sekä stressiä ja siitä pahimmillaan aiheutuvaa lasten kaltoin kohtelua ja pahoinpitelyä. (Bardy & Öhman 2007, 11–13; Niemelä 2001, 9.)

Naisen ihannerooli perheen kotona häärivänä koti- ihmisenä on muuttunut 2000-luvulle tultaessa. Isän merkitys tasavertaisena yhdessä äidin kanssa kasvattajana ja kotitöiden tekijänä on kasvanut aina 1960- luvulta lähtien. Erityisesti isän roolia tukivat ja korostivat 1980- ja 1990- luvut, jolloin miehiä kannustettiin esimerkiksi tuon ajan kasvatuksellisissa aikakausilehdissä ottamaan osaa kasvatukseen ja kotitöihin. Suomalaisesta synnytyssalista saattoi jo 1980- luvulla löytää isän, kun Ruotsissa sellainen oli vaimonsa mukana jo ainakin kymmenen vuotta aikaisemmin. 2013 isät saivat isyyslomaan uuden isäkuukauden ja joustava järjestely isyys- ja äitiyslomien lomittelussa helpottaa myös isän jäämistä kotiin lapsen kanssa. (Vuori 2001, 18–30, 126; Miettinen & Rotkirch 2012, 14; Alasuutari 2004, 16–17; Andersson 1991, 27 – 48; Liinamaa 2004, 12.)

Äidin ensisijaisuus lasten kasvattajana on kuitenkin edelleen valta-asemassa. Psykologiset teoriat, kuten kiintymyssuhdeteoria, johon viitataan myöhemmin, tukee ajatusta äidistä lapsen läheisimpänä hoitajana. Ensisijaisesti vielä nykyäänkin kotiin lasta hoitamaan jää hänen synnyttäjänsä, mikä luonnollista myös siksi, että itse synnytys on fyysisesti, psyykkisesti ja hormonaalisesti mullistava kokemus ja lapsen ohella äiti tarvitsee palautumista. Äitiysloma onkin ratkaisu vauvojen hoitoon yhteiskunnan puolelta, jolloin äidille maksetaan tietty aika äitiyspäivärahaa, mikä on äitiyslomaa edeltäviin tuloihin. Joskus tätä lomaa voi käyttää myös isä, miten perheessä se sitten sovitaankin. (Vuori 2001, 18–30, 126; Miettinen & Rotkirch 2012, 14; Alasuutari 2004, 16–17; Andersson 1991, 27 – 48; Liinamaa 2004, 12.)

Muuttunut elämä lapsen tulemisen myötä tuo äidille ja isälle paljon onnea ja arvostusta, mutta kotiin jäävän vanhemman maailma muuttuu itsenäisestä elämästä ja omista sosiaalisista verkostoista kotona lasta hoitavaksi kasvattajaksi, jolloin lapsen tarpeiden hoitaminen on prioriteetti numero yksi. Palkka on pientä suhteessa työn määrään ja sen jatkuvuuteen. Lisäksi syyllisyyden tunne kotona olevalla vanhemmalla on valtava, jos kaikki ei sujukaan kuten pitäisi. Syyllisyyden tunne voi syntyä myös siitä, että haluaisi ajatella itseään ja omia tarpeitaan,

koska yhteiskunta tuomitsee ne herkästi omituisiksi ja kummallisiksi. Äiti nähdään yhteiskunnan silmin hyvänä silloin, kun hän toteuttaa itseään vain äitiyden kautta. Nykyään kuitenkin on olemassa ajatus äitiydestä myös omien päämääriensä toteuttajana ja omien unelmiensa kohde henkilönä, jotka toteutetaan vaikka perhe jo olisikin olemassa. Tällöin isää tarvitaan vertaisena kasvattajana, ettei lapsille synny hylkäämisen tunnetta. Jos äiti kuitenkin nauttii ja haluaa olla kotiäiti, ei hänen tulisi silti kieltää kielteisiä tunteita, vaan ne tulisi pystyä purkamaan ulos jollekin luonnollisesti omassa ympäristössä olevalle ihmiselle, joka ymmärtää kotona olevan äidin tuntemuksia. Pienen lapsen äitiyden voi ymmärtää hyvin toinen samassa tilanteessa oleva äiti. Arjessa jaksamiseen auttaa toisten äitien tapaaminen ja kokemusten kertominen toisille äideille. Äidin ongelma kotona yksin lapsen kanssa voi tuntua suhteettoman suurelta, kunnes sen pääsee jakamaan toisille äideille, jolloin voi huomata sen olevan hyvin yleinen asia muissakin perheissä. (Miettinen & Rotkirch 2012, 14; Alasuutari 2004, 16–17; Andersson 1991, 27 – 48; Liinamaa 2004, 12; Alasuutari 2004; Nätkin 1991, 11; Liinamaa 2004, 12.)

4.2 Avoin päiväkotikiintymyssuhteen luomiseen?

Karkeasti kiintymyssuhteet voidaan jakaa joko turvalliseen kiintymyssuhteeseen tai turvattomaan kiintymyssuhteeseen. Voidaan puhua myös turvallisesta tai turvattomasta kiintymys-, tai kiinnittymismallista. Turvaton kiintymyssuhde voidaan edelleen jaotella useaan erilaiseen malliin, joita ovat esimerkiksi tutkimuksesta riippuen: välttelevästi turvattomat, ristiriitaisesti turvattomat, jäsentymättömästi turvattomat, kontrolloivasti turvattomat tai muulla tavoin turvattomat lapset. (Rusanen 2011, 63.)

Avoin päiväkotikiintymyssuhde mahdollistaa vanhemman ja lapsen yhdessä olemisen (Alila & Portell 2007, 44). Lapsen ja vanhemman yhdessä oleminen lujittaa heidän kiintymyssuhtettaan, jolla on vaikutusta lapsen myönteiseen minäkuvaan ja luottamuksellisten ihmissuhteiden luomiseen myöhemmässä elämässä.

Kiintymyssuhdeteoria on psykoanalyttinen teoria vastasyntyneen lapsen ja hänen läheisimmän hoitajan välisestä suhteesta ja siitä, voiko lapsi muodostaa luottamuksellista suhdetta häntä hoitavaan ympäristöön ja vähitellen tähän tärkeimpään hoitajaansa. Tämän kiintymyssuhteen kautta lapsi käsittelee kohtamia tilanteita ja kokee ne, erityisesti pelottavat tai uudet tilanteet joko turvallisiksi tai turvattomiksi riippuen siitä, miten hänen lähin hoitajansa kyseisessä tilanteessa toimii ja millainen kiintymyssuhde heidän välillään on. Kiintymyssuhteen on tutkittu vaikuttavan yksilön koko elämään erityisesti varsinkin niissä tilanteissa, jolloin kiintymyssuhde on ollut turvaton. (Rusanen 2011, 25–29; Sinkkonen & Kalland 2003, 7–10.)

Turvallinen kiintymyssuhde lapseen luodaan tyydyttämällä hänen tavalliset tarpeensa niin pian kuin mahdollista. Tähän auttavat myös elämän säännöllisyys ja saman hoitajan pysyvyys ja turvallisuuden tunne. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi kykenee myös ilmaisemaan tunteitaan sekä laajemmin, että avoimemmin. Aggressiivisuutta on vähemmän kuin turvattomasti kiintyneillä lapsilla. (Hautamäki 2003, 17–25; Rusanen 2011, 63–65.)

Turvaton kiintymyssuhde voi vaihdella aivan pienestä häiriöstä äärimmäisiin laiminlyönteihin ja pahoinpitelyihin. Turvattomasti kiintynyt lapsi käyttäytyy vanhemman läsnä ollessa kohdatessaan jotain uutta tai pelottavaa esimerkiksi tunteitaan voimakkaasti suurennellen, koska ei saa tarpeeksi vanhemmiltaan huomiota muuten. Hän saattaa myös oikeasti pelätä vanhempaansa, koska ei ole koskaan saanut tältä tukea pelkoihinsa, tai vanhempi voi jopa olla pelon aiheuttaja yleensä, jolloin lapsi ei tiedä, turvautuako vanhempaan vai ei. Lapsi voi olla myös liioitellun takertuvainen ja samassa yhteydessä voimakkaasti vältellä läheisyyttä. Turvattomasti kiintyneet lapset ovat alakuloisempia ja aggressiivisempia. He voivat olla myös surullisia ja alakuloisia. (Rusanen 2011, 65–72.)

4.3 Avoin päiväkotitoiminta mahdollistaa ajan leikille yhdessä vanhemman kanssa

Avoin päiväkotitoiminta tarjoaa lapselle paikan monipuoliseen leikkiin niin vapaasti kuin ohjatusti. Toisten lasten kanssa leikkiessä lapsi sosiaalistuu ja samalla hän

voi olla oman vanhemman ohjauksessa. Leikkiä seuraa oman vanhemman ohella myös ammattilainen, joka näkee lapsen leikistä paljon erilaisia asioita. (Lastensuojelun käsikirja 2014.)

Lapsuus on omana itsenään tärkeä vaihe ihmisen elämässä, ei pelkästään matkana aikuisuuteen. Lapsuuden yksi tärkeimpiä asioita on leikkiminen. Lapsi leikkii aina ja koko ajan – oikeastaan lapsi ei erottele oikeaa elämää ja leikkiä missään vaiheessa toisistaan, vaan hän yhdistää ne taitavasti, kuitenkin tietäen, mikä on totta ja mikä leikkiä. Leikki kehittää myös lapsen vanhempaa ja lapsi tarvitsee leikkiinsä myös aikuisen mukaan. Tällainen leikki voi jatkua mielikuvituksen voimalla monia kuukausia. Mielikuvituksen käyttäminen kehittää sitä ja voi olla osa älykkyyden kasvamiseen. Alle yksivuotias lapsi tarvitsee leikkiin aikuista opettamaan, kuinka leikitään. Ensimmäisen elinvuotensa aikana lapsi rakentaa perustaa seuraavien vuosien leikille ja sen kautta myös uuden oppimiselle. Kun aikuinen heittäytyy leikkiin mukaan, hän kehittää samalla myös omaa mielikuvitustaan ja hetkeen heittäytymistään. Tunteet ja ideat saavat siivet ja lähtevät lentämään. Tällainen kokemus voi olla mahdollinen esimerkiksi isän ja lapsen välillä ja se lisää heidän läheisyyttään ja toistensa ymmärtämistä. (Komi 2014, 12–17.)

Lapsen leikki syntyy hetkessä ja se on täynnä mielikuvitusta. Leikillä on fysiologisesti tärkeä tehtävä esimerkiksi yksilön aivojen kehityksessä. Leikki jäsentää aivojen aivorungon ”kaaosta”, mistä välittyy edelleen tekeminen ja tiedostaminen tietoiselle aivojen alueella. Leikki voi saada myös terapeuttisia piirteitä ja lapsen leikkiä tarkkailemalla näkee, mitä esimerkiksi hänen ympäröivässä elämässään tapahtuu ja mikä kehitysvaihe lapsella on menossa tai alkamassa. Myös leikin liikunnallinen ja motorinen puoli kehittävät aivoja. Lapset ovat erittäin luovia ja heillä on uskomaton mielikuvitus, mikä selittyy tällä aivorungon kaaoksella, mikä kohtaa aivokuoren järjestyksen. Vapaa leikki on parasta lasten aivojen kehitykselle, koska tuolloin aivot saavat kehittyä rauhassa omaan tahtiin, ilman kiirettä ja ohjausta. (Bergström 1996, 55–64; Kalliala 2012, 205.)

Vanhemman voi olla haastavaa keskittyä kotona leikkimiseen lapsen kanssa siellä olevien aikuista kiinnostavien muiden virikkeiden vuoksi, tai tekemättö-

mien kotitöiden vuoksi. Hän tarvitsee tilan ja paikan lapsensa kanssa, missä voi leikkiä ja tehdä asioita. Avoimessa päiväkodissa lapsen ja vanhemman yhteistä leikkiä tuetaan ja siellä vanhemman on halutessaan mahdollista keskittyä oman lapsensa seuraamiseen ja hänen kanssa olemiseen ilman ympäristön häiriötekijöitä.

5 YHTEINEN YMPÄRISTÖ MAHDOLLISTAA YHTEISÖLLISYYDEN

Yhteisöllisyys on tunne ja kokemus yhteenkuuluvuudesta toisiinsa jonkun kontekstin kautta. Ihmisryhmän yksilöt tuntevat olevansa merkityksellisiä toisilleen ja asialle, minkä kautta he sitoutuvat tiimiin, joka heitä yhdistää. He voivat itse vaikuttaa oman ryhmänsä toimintaan ja heidät hyväksytään sellaisina, kuin he ovat. He saavat tehdä asioita yhteisössä ja tuntevat tärkeäksi sen, mitä tekevät ja tekeminen on mielekästä. Yhteisössä vallitsee vahva me-henki ja siitä yksilö saa voimaa ja tyydytystä. Yksilön identiteetin muodostumiselle on tärkeää kuulua yhteisöön. Yhteisö on myös tärkeä osa sosialisointia syntymisessä. (Koivula 2013, 20; Koivula 2010, 18–19.)

Avoin päiväkotitoiminta luo mahdollisuuden yhteisöllisyyteen. Se yhdistää saman kunnan tai alueen vanhempia ja lapsia ja luo heille tilaisuuden verkostoitua myös avoimen päiväkodin ulkopuolelle.

5.1 Perhe -elämä nykyään: erillinen yksikkö vailla yhteisöä?

Perinteinen avioliitossa olevan miehen ja naisen muodostama ydinperhe on saanut rinnalleen esimerkiksi uusperheitä, avoliitossa eläviä perheitä ja yhden vanhemman perheitä ja muita erilaisia perheiden muotoja, kuten adoptioperheet. Perheet ovat erillistyneet aikojen saatossa omasta entisestä luonnollisesta yhteisöstään, jotka muodostuivat aikaisemmin esimerkiksi suvusta ja isovanhemmista.

Teollistuminen ja sitä myöden kaupungistuminen ovat vaikuttaneet yhteisöjen muuttumiseen tai jopa puuttumiseen. Kun ennen vanhaan perhettä ja lasta ympäröi suurempi ja laajempi eri-ikäisistä koostuva ihmissuhde verkosto, jossa lapsi tunnettiin jo edellisistä sukupolvista alkaen, hänen kasvuaan kyettiin tukemaan monelta osin ja perheessä oli useampi kasvattaja. Vähitellen sukupolvet ovat kasvaneet erilleen toisistaan ja nykyään perheille yhteisöt syntyvät esimer-

kiksi samalla seudulla asuvien kesken, jos syntyvät. Tähänkin muuttoliike vaikuttaa rikkovasti ja pysyvyys häviää. (Aaltonen 2013, 10.)

Perheiden taloudellinen tilanne ja työpaikkojen pysyvyys ovat tämän hetken Suomessa hyvin epävarmoja monilta osin. Suurin osa työelämässä olevista ovat jatkuvassa kokoaikatyössä. Osa-aikatyö on lisääntynyt, kun taas määräaikaisuus on vähentynyt. Naiset ovat silti enemmistönä molemmissa edeltävissä työllisyyden muodoissa. Perheiden huono-olo ja vanhempien uupumus on kaikesta hyvinvoinnista huolimatta olemassa. Taloudelliset ongelmat, päihteiden käyttö ja mielenterveyden heittäminen tuovat paljon paineita ja pahaa oloa perheille ja sitä myöten leimaavat koko aikamme yhteiskuntaa. Suuri osa maamme perheistä nauttii joka tapauksessa sellaisista hyvinvointi yhteiskunnan tuomista ylläilyksistä, joita ei vielä 60 vuotta sitten ollut edes olemassakaan. Siinä missä sosio-ekonominen kulu eritulosoisissa perheissä kasvaa, kuitenkin useilla matalapalkkaisten perheiden lapsiltakin löytyy sellaista elektroniikkaa, kuin saman ikäisiltä korkeamman tulotason vanhempien lapsilta. Absoluuttisesta köyhyydestä ei tällaisissa tapauksissa voi puhua. Vanhemmat ja lapset elävät nykyään maailmassa, jossa median vaikutukselta oman identiteetin muokkaamiseen on vaikea välttyä. Teknologian kehittyminen ja yhteiskunnan vaurastuminen ovat tuoneet ihmisten elämän entistä yksilöllisemmäksi ja perheiden kuluskäyttäytyminen vapaa-ajalla on mullistunut siten, että monet palvelut ovat julkisista tiloista siirtyneet koteihin. Jopa ystäviä voi tavata internetin välityksellä ilman, että he oikeasti ovat kylässä. Tämä tuo maailman sekä globaalimmaksi, mutta myös aiheuttaa omalta osaltaan lasten ja nuorten, kuin myös aikuisten erillisyyttä konkreettisesta ja fyysisestä ympäröivästä maailmasta ja yhteisöstä. Kun esimerkiksi elokuvan voi katsoa kotona omasta elokuvateatterista ja kaupassa voi käydä yksin omalla autolla, vähenevät ihmisten sosiaaliset kontaktit ja tällöin myös perheet ovat enemmän itsenäisiä yksiköitä. Sosio-ekonominen vaurastuminen tuo ihmisille eristäytymistä muista. Yhteiskuntamme on vähitellen, niin kaupungissa kuin maallakin muuttunut yksilöllisemmäksi ja kauemmaksi tukiverkostoista ja palveluista. (Aaltonen 2013, 10–11; Saari 2009, 12–20.)

Sukulaiset asuvat usein kaukana toisella paikkakunnalla, tai jopa toisessa maassa. Luonnollinen yhteisöllisyys on muokkautunut ylläpidettäväksi teknolo-

gian avulla, mutta tärkeää on luoda omaa verkostoa myös fyysiseen ympäristöön.

Nykyään äidit useimmiten jäävät koteihin yksin lapsen tai lasten kanssa, kun mies lähtee isyysloman jälkeen työelämään takaisin, mikä on luonnollista. Yhteisö puuttuu äidin ja lapsen ympäriltä ja mahdollista yksinäisyyttä poteva äiti voi helposti uupua ja masentua. Kuitenkin lapsen hyvinvoinnille ja turvallisuudelle kiintymyssuhteelle olisi tärkeää, että hän saisi olla mahdollisimman kauan läheisimmän hoitajansa kanssa kotona ja tutustua hänen kanssaan ympäröivään maailmaan. (Rusanen 2011, 251–269.)

5.2 Yhteisöllisyyden kokemus lapsen elämässä

Tunneside on yksi asia, mikä tekee ryhmästä yhteisön. Yhteisöä yhdistävät tietynlainen samanlaisuuden tunne, joka rakentuu erilaisuudesta. Lapsen maailmassa leikki on yksi tärkeimmistä asioista ja leikkikaverit ovat niitä, joiden kanssa elämän taitoja ja sosiaalisuutta harjoitellaan. Lapsiryhmän leikki pitää sisällään paljon ihmissuhteita, tunteita, todellisuutta, mielikuvittelua, mahdollisuutta, parhaita kavereita ja sosiaalisia kanssa käymisiä. Lasten leikissä ja yhteisössä ovat sekä näkyvät, että näkymättömät normit, jotka he itse tietävät, koska ovat ne itse luoneet. (Koivula 2010, 26–27; Bergström 1996, 55–64.)

Lapsille on luontaista kuulua johonkin omaan yhteisöönsä. Usein niitä on useita ja jo leikki-ikäinen osaa luetella hänen ”omia ihmisiään”, joita ovat perheen jäsenet, monesti iso-vanhemmat ja omat leikkikaverit. Positiivinen vaikutus lapsen sosiaalisiin taitoihin on huomattavissa lapsilla, joilla on ollut ympärillä sosiaalinen verkosto ennen kouluun menemistä. Vastuu yhteisöistä, joissa lapsi on, on kasvattajalla. (Marjanen, Ahonen & Majoinen 2013, 66–67.)

Yhteisöllisyys lapsen maailmassa rakentuu vain tekemällä ja yhteisten kokemusten kautta. Toisin sanoen, yhteisöllisyys syntyy yhdessä koetusta ja yhdessä koettu vahvistaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyydessä ja yhdessä tekemisessä lapset saavat vuorovaikutustilanteiden kautta paljon tietoa ja oppivat toi-

siltaan myös taitoja. Yhteisöllisyys synnyttää lapsille ystävyysuhteita, mitkä ovat tärkeitä, joskus jopa koko loppuelämää ajatellen. Ystävyysuhteet myös lujittavat lasten yhteisöllisyyttä. Lapset oppivat yhteisön myötä vastavuoroisuutta ja toisten kanssa toimimista. Sosiaaliset taidot ja ihmisten kanssa toimeen tuleminen ovat tärkeitä yhteisöllisyyden kautta opittavia taitoja. (Koivula 2010, 156–157.)

5.3 Vertaissuhteiden merkitys ja tuki lapselle ja vanhemmalle

Vertaissuhteet ovat merkityksellisiä perhe-elämässä niin lapsille kuin heidän vanhemmillekin. Vertaissuhde tarkoittaa ihmisten välistä sosiaalista suhdetta, jossa ihmiset ovat samassa elämäntilanteessa ainakin yhdellä, tai useammalla elämän osa-alueella. (Koivula 2010, 30–33.)

Lapset kehittävät useita sosiaalisia taitoja ollessaan ryhmässä toisten samanikäisten lasten kanssa. He kohtaavat luonnollisten kanssakäymisien kautta useita erilaisia tunteita, joita he vähitellen oppivat aikuisen auttamana säätelämään. Tavaroiden jakaminen toisten kanssa, huomion jakaantuminen myös muihin lapsiin, vuorovaikutussuhteiden käyttäminen, erilaisuuden hyväksyminen ja leikkiminen sekä ystäväystyminen toisten lasten kanssa syntyvät vertaissuhteissa helposti. (Koivula 2010, 30–33.) Lapselle on luonnollista ja hyväksi tavata toisia samanikäisiä lapsia. Jo alle kolmevuotiaat oppivat, mahdollisuuden tarjoutuessa tunnistamaan vertaisensa oikeudenmukaisen kohtelun (Rutanen 2013, 107).

Vanhemmille on palkitsevaa ja terveellistä nähdä välillä samanlaisessa tilanteessa olevia aikuisia. Kun vanhemmat tapaavat toisiaan, heille syntyy tunne, etteivät he ainoastaan ole suuressa kasvatustehtävässä ja heille on yhteistä toisten vanhempien kanssa ja he siten kuuluvat yhä edelleen johonkin laajempaan yhteisöön. Vuorovaikutus toisen äidin tai isän kanssa voi olla hyvinkin voimaannuttava sosiaalinen kokemus. Kun lapsen vanhempi tulee kuulluksi ja saa aidon ja lämpimän dialogin syntymään jonkun toisen vanhemman kanssa,

voi tällä olla todella suuri merkitys siihen, että vaikeatkin asiat saadaan puhumalla auki, eivätkä ne jää arkea väsyttämään. (Holm 2010, 51–59.)

Aikuisten vertaisten kohtaaminen vähentää yksinäisyyttä ja lisää vuorovaikutusta. Vuorovaikutustilanteet vähentävät yksilön emotionaalista ja huolenpidon tarpeista riippuvia tarpeita. Toisesta välittäminen, toisen ihmisen huomioon ottaminen ja ystävyuden osoittaminen ovat tärkeitä tunteuksia myös aikuisille ihmisille, jotka antavat huolenpitoa ja rakkautta omille lapsilleen. Jos ilmapiiri vertaisia ja ystäviä tavatessa on hyväksyvä, voi siellä ilmaista omat tunteet rehellisesti ja kiertelemättä, ilman että kukaan vähättelee ja lyttää tunteuksia. Iloiset asiat taas voi kertoa siten, ettei kukaan ilmaise mitään negatiivista vaan on iloinen toisen puolesta ja haluaa kaksinkertaistaa positiivisen tunteuksen. Tällaiset kohtaamiset toisten vanhempien kanssa tukee hyvää vanhemmuutta ja saa aikaan vastuullisuutta, itsetunnon kohoamista ja auttaa luottamaan omiin taitoihin vanhempana. Dialogisuuden synty tapahtuu siten, että ihminen kohtaa toisen ihmisen aidosti ja kuunnellen. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 103–108.)

6 TUTKIMUSKYSYMYS JA KVALITATIIVINEN TUTKIMUS VASTAUKSEN ETSIJÄNÄ

Tutkimuskysymystä mietittiin pitkään. Lopulta tutkimuskysymykseksi selkiytyi yksinkertainen ja selkeä aihe. Kysymys antoi vastaukset asetettuihin tavoitteisiin. Tutkimuskysymys kuului: Tukeeko Euran avoin päiväkotiki Ompu alueen perheitä arjessa?

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus toteutettiin Euran avoimessa päiväkodissa Ompussa keuhällä 2014. Tutkimusmenetelmänä käytettiin osittain strukturoitua avointa ryhmähaastattelua. Osittain strukturoitu avoin ryhmähaastattelu on keskustelunomainen, apukysymyksin ohjattu haastattelu, jossa haastateltavana on noin 3-6 ihmistä kerrallaan. Miksi kvalitatiivinen tutkimus valittiin tähän opinäytetyöhön tutkimustyyppiä? Tärkein syy tähän oli kvalitatiivisen tutkimuksen ymmärtävä luonne. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus antaa tutkijalle mahdollisuuden valita usean erilaisen tutkimustekniikan väliltä. Laadullista tutkimusta on mielekästä kirjoittaa, koska se etenee jouhevasti eteenpäin. Laadulliseen tutkimukseen voi myös liittää sekä empiiristä, että teoreettista tietoa. Laadullisen tutkimuksen historia on peräisin ihmistieteellisestä tutkimushistoriasta, sen takia se tuntui oikeammalta ja luonnolliselta tutkimustyyppiltä. Laadullinen tutkimus kuvataan myös pehmeänä ja ymmärtävänä tutkimuksena, juuri sellaisena, kuin sen kuuluukin olla, kun tutkii äitejä, isiä ja heidän lapsiaan avoimen päiväkodin kontekstissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 17–69; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 198, 247–248.)

6.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, tarjoaako Euran avoin päiväkotiki Ompu lapselle ja hänen läheisimmälle hoitajalleen paikan ja ajan vertaiskontakteihin ja tukeeko se alueen perheitä arjessa. Tavoitteena oli myös saada mahdollisia huomioita kehittämistarpeista. Nämä tavoitteet tuovat esille tutkimuksen työelämälähtöisyyden. Tulosten kautta on mahdollista kehittää palvelua edelleen ja

jatkaa sitä Eurassa. Tulokset myös herättävät ajatuksia jatkotutkimuksesta, mikä voisi olla syvempi tutkimus ennaltaehkäisevästä avoimesta varhaiskasvatustalvasta.

Tavoitteena oli myös, että tulevaisuudessa tietoisuus avoimen päiväkodin tärkeistä ennalta ehkäisevistä vaikutuksista leviäisi edelleen laajempaan tietoisuuteen. Tutkimuksen haastattelun kautta saatiin myös tietoa Euralaisten vanhempien muihin perhepalvelutarpeisiin kun Euran kunnan perhekuraattori oli seuraamassa toista haastattelukertaa ja tekemässä omia muistiinpanojaan perhekeskuksen näkökulmasta.

6.2 Tutkimuksen toteutus ja aineiston kerääminen

Tutkimuksen toteutus alkoi yhteyden ottamisella Omppuun. Ensimmäisen tapaaminen tutkijan ja Omppun henkilökunnan sekä asiakkaiden kanssa oli tammikuussa 2014. Henkilökunta ja asiakkaat suhtautuivat haastattelujen tekemiseen positiivisesti ja olivat kiinnostuneita tämän tutkimuksen mahdollistamisesta. Tapaaminen oli merkittävä yhteyden luomisen kannalta ja luottamuksen syntymisen vuoksi. Haastattelut sovittiin seuraavalle viikolle sekä helmikuun alkuun. Omppun ilmoitustaululle kiinnitettiin ilmoitus, jossa kerrottiin opinnäytetyön tavoitteet ja kaikki halukkaat vanhemmat olivat tervetulleita tuleviin haastatteluihin.

Aineisto kerättiin haastattelemalla yhteensä viittä eri äitiä kahtena eri kertana. Toisella haastattelukerralla haastattelua seuraamassa oli myös Euran kunnan perhekuraattori perhekeskuksesta. Hän teki muistiinpanoja omasta näkökulmastaan, kuinka avointa päiväkotia voisi edelleen kehittää ja mitä muita palveluja vanhemmat lapsineen kaipaisivat.

Ensimmäiseen haastatteluun tammikuun lopulla osallistui kolme äitiä. Seuraavaan, mikä oli helmikuun puolella, osallistui neljä. Haastatteluilla oli kaksi viikkoa väliä. Kaksi äitiä osallistui haastatteluihin molemmilla kerroilla, eli haastatteltavia oli yhteensä viisi eri asiakasta. Tupla haastattelussa olleet halusivat

täydentää omia vastauksiaan, koska olivat vastailleet edellisellä kerralla kysymyksiin lasten hoidon ohella. Molemmat haastattelut tehtiin torstaina aamupäivästä perhekerhon aikoina. Perhekerhoissa oli mukana myös kaksi isää, molemmilla kerroilla yksi, mutta he halusivat olla tuon ajan oman lapsensa kanssa ja antoivat mahdollisuuden puolisolleen vastata kysymyksiin.

Ompun lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja järjestivät lasten hoidon haastattelujeni ajaksi, jolloin äidit saivat melko rauhassa keskustella ja vastaila kysymyksiin. Aika ajoin äidit kävivät lapsiaan hoivaamassa, kun sellainen tarve tuli. Tutkimuskysymyksen kuultuaan haastateltavat vastailivat järjestyksessä vuoronperään, osittain myös keskustellen. Keskustelua ohjailtiin avoimilla apukysymyksillä, joten haastattelu ei ollut täysin avointa puhetta ja kertomusta. Apukysymykset myös rajasivat ajan käyttöä. Aineisto tallennettiin äänittämällä se nauhurille ja samalla se tallentui myös videokameraan, jonka linssi oli kiinni, jolloin pelkkä ääni saatiin tallennettua.

Ryhmähaastattelussa on monia etuja, joiden takia se valittiin aineistonkeruumenetelmäksi. Tässä tapauksessa haastattelu oli helppo mennä toteuttamaan paikkaan, jonne tutkimushenkilöt luontaisestikin saapuivat. Ryhmähaastattelu on myös tehokas aineistonkeräämismuoto, yhdellä kerralla saa laajemmat vastaukset. Ryhmähaastattelussa paikalla on enemmän ihmisiä muistamassa, miten asiat ovat sujuneet ja näkökulmia syntyy useampia. Haastattelussa on kuitenkin aina myös omat heikkoutensa tutkimusta tehdessä: haastattelijat ja haastateltavat haluavat antaa itsestään toisia miellyttävän kuvan, jolloin voi olla vaarana, että epämukavuus alueen kysymykset ja vastaukset jäävät kokonaan pois. Ryhmähaastattelun negatiivinen puoli on myös ryhmäkoheesio aiheuttama myönnyttely – voi olla mahdollista, ettei omaa mielipidettä uskalleta tuoda esille ryhmässä, vaan halutaan olla samaa mieltä kuin toiset. Jos ryhmään sattuu tulemaan yksi hyvinkin dominoiva haastateltava, voi hänen mielipiteiden taakse jäädä monta omaleimaisempaa näkemystä. Ryhmähaastattelussa on kuitenkin mahdollista tuoda esille ne asiat, jotka voisivat muuten jäädä tavanomaisuudessaankin ilman huomiota. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 194–196, 198–200.)

Puolistrukturoitua haastattelua voidaan kutsua myös teemahaastatteluksi. Teemahaastattelussa on ennalta valittu teema ja sen mukaan haastattelu etenee tiettyjen pienten tarkentavien, avointen kysymysten kautta. Avoin kysymys on kysymys, johon ei voi pelkästään vastata kyllä tai ei. Avoin haastattelu on sama asia kuin syvähaastattelu: siinä annetaan aihe haastateltaville ja ilman ohjausta haastateltavat keskustelevat tai kertovat aiheesta. Tässä tapauksessa käytettiin näiden kahden metodin välimuotoa. Haastattelu toteutettiin, kuten jo edellä on mainittu, ryhmähaastatteluna, koska tuolloin haastateltavat pystyvät keskinäisen dialogin kautta kertomaan laajasti samasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71–77; Alasuutari 1994, 133–135.)

6.3 Sisällönanalyysi aineiston tulkitsemisessä

Sisällön analysointi aloitettiin kuuntelemalla haastattelun äänitykset kokonaisuudessaan läpi, ohessa kirjoittaen kaikki sanasanalta ylös. Tätä kutsutaan litteroinniksi. Litterointi tehtiin poikkeuksellisesti käsin kirjoittaen, ja yhdestä haastattelusta tekstiä tuli 26 sivua kirjoitettua A4:sta. Litterointi oli nopeampaa käsin, kuin tietokoneella kaksin käsin kirjoittaessa, jolloin nauhuri olisi pitänyt välillä laskea pöydälle. Tämän jälkeen tekstiä ryhdyttiin lukeman läpi ja merkkäuskynällä maalaamaan sieltä lauseita ja aiheita, jotka kuuluivat oman otsikkonsa alle. Otsikot valittiin samalla, kun tekstiä luettiin. Tekstiin tutustuttiin useita kertoja. Valitut teemat kirjoitettiin yleistettäväksi lauseiksi ja sanoiksi. Kaikki tämä tulisi tehdä mahdollisimman pian tutkimuksen aineiston keräämisen jälkeen. Tässä tutkimuksessa litterointi tapahtui saman tien haastattelujen jälkeen, mutta loppu analysointi alkoi jo haastattelun aikana ja sitä ennen, kun teorioita valittiin. Litteroinnin jälkeen tekstiä alettiin analysoida. Tekstiä luettiin useaan otteeseen ja sieltä poimittiin yleistettäviä asioita. Tarkoituksena oli tiivistää äitien ajatukset ja kertomiset tulkittavampaan muotoon. Kun tämä oli tehty, alkoi tutkimuksen kirjoittaminen ja sitä kirjoitettiin puhtaaksi noin 12 eri versiota, kunnes päästiin loppu tulokseen.

Tärkeintä analysoinnissa oli kriittisyys ja objektiivisuus - mutta tutkijan oli oltava itselleen myös armollinen. Joka tapauksessa laadullinen tutkimus on jollakin

tavalla vain tutkijan subjektiivinen näkemys, koska hän on ainut tutkimuksen ja haastattelujen toteuttaja ja näkee asiat omalla tavallaan. Myös lukija näkee tutkimuksen omien havaintojensa ja mielipiteidensä suodattamana ja tulkitsee tutkimustani omien näkökantojensa mukaan. Jokainen lukija tekee tästä tutkimuksesta omat johtopäätöksensä. Tästä johtuen analysointia tukevat ohessa myös muut teoriat ja tutkimukset, joita käytettiin viitekehystenä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 211–215.)

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen tapa ymmärtää ja eritellä jo kirjoitusmuodossa olevaa aineistoa. Tällöin analysoidaan kirjoittamalla sanallisesti osiin pilkotut tulokset uudeksi kokonaisuudeksi. (Saaranen- Kauppinen & Puusniekka 2006.) Asia tiivistetään ymmärrettävämpään ja esiteltävämpään muotoon tulkittavaksi. Sisällönanalyysi voi perustua aineistoon tai teoreettiseen viitekehykseen. Tässä opinnäytetyössä käytetty on aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimustulokset on analysoitu haastatteluaineistosta.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tarkka tutkimuksen tekemisen kertominen luo kuvan sen rehellisyydestä ja aitoudesta. Myös useat eri menetelmät, joilla päästään samoihin tuloksiin tuovat esille tutkimuksen luotettavuutta. Toisinaan myös autenttiset haastatteluotokset luovat kuvan siitä, että se on aidosti tapahtunut juuri niin kuin tutkimustulokset kertovat. Tutkijan tulee tarkkailla haastatteluaineiston laatua jatkuvasti ja olla tutkijana objektiivinen ja kriittinen. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 216–218.)

Tämän tutkimuksen eettisyyttä vahvistaa se, että haastateltavat olivat tietoisia siitä, mihin heidän kertomaansa tullaan käyttämään. Lisäksi tutkimuslupa Euran kunnalta ja ohjaavan opettajan tutkimuksen ohjaaminen antaa vakuudet siitä, että tutkimus on täysin puhtaalta pöydältä kirjoitettu. Tutkija on aina velvollinen olemaan rehellinen ja eettinen tutkimusta tehdessään ja sen tuloksia julkaistessaan. Tutkimusvilppi on ehdottomasti kielletty ja tutkimuksessa tulee huomioida tutkimukseen osallistuvien vaikutukset osallistumisen jälkeen. Tässä tutkimuk-

sessä ei ole käytetty tutkimusvilppiä, eikä tutkittaville voi aiheutua haittaa heidän osallistumisestaan tähän tutkimukseen. Tutkimus on eettinen myös sen näkökulman kannalta, että raportointi on puhdasta ja tuloksia tarkastellaan kriittisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 23–29.)

Laadullinen tutkimus on aina yhden ihmisen näkemys muiden kokemuksesta. Sen objektiivisuutta voi tarkastella sen voi löytääkin, mutta tuskin kukaan haluaa tutkia asiaa, mikä ei edes jollain tavalla häntä subjektiivisesti koskettaisi? Tutkimukseni voidaan todeta olevan luotettava ja objektiivinen siinä suhteessa, kuin sitä voi verrata muihin samankaltaisiin tutkimuksiin.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Haastattelussa nousi esille vahvasti viisi teemaa: Ompun palveluiden löytäminen ja palveluihin tutustuminen, Ompun merkitys lasten ja vanhempien arjessa, vertaistuen ja yhteisöllisyyden merkitys, sekä Ompun ammattilaisten tarjoama tuki. Lopuksi esitellään hieman kritiikkiä ja parannusehdotuksia haastatelluilta.

7.1 Ompun palveluiden löytäminen ja palveluihin tutustuminen

Haastattelussa äidit kertoivat siitä, että Omppuun oli heti alusta asti ollut helppo tulla. He kokivat Ompun matalan kynnyksen paikaksi, eivätkä olleet jännittäneet sinne tulemistä. Yksi äiti oli miettinyt, onko oma lapsi vielä liian nuori ja pieni muiden mukaan, kun vauva ei vielä kävellyt, mutta oli rohkeasti tullut mukaan toimintaan. Äidit kokivat paikan viihtyisäksi sekä tilojen, että henkilökunnan puolesta.

Useimmat äidit olivat saaneet tietää Ompusta kavereiltaan, jotka olivat saaneet tietää Ompusta neuvolan kautta kysytyään mahdollisesta palvelusta. Osalle Ompusta oli informoitu neuvolassa, esimerkiksi esikoisäitiryhmässä, jossa oli kerrottu mahdollisuudesta käyttää Ompun palveluja. Eräs äiti oli saanut tietää Ompun toiminnasta kunnalta kysellessään mahdollisesta hoitopaikan jatkamisesta esikoiselleen kuopuksen syntymän tienoilla. Kunnasta oli kerrottu Ompun kerhoista ja perhe oli tyytyväinen ratkaisuun, sillä lapsen kerhon ohella he olivat löytäneet perhekerhon ja verkostoituneet sitä kautta aivan uusiin oman paikkakunnan vanhempiin ja heidän lapsiinsa.

Joo, puskaradio ja sit neuvola

Kaverilta kuulin

Se neuvolan esikoisäiti ryhmä

Ei ollu mittään semmosta oloa, että onks tää nyt jotain sosiaalihuolto, niinku sellases negatiivises mieles

Ei jännittäny tulla yhtään

7.2 Ompun merkitys lasten ja vanhempien arjessa

Ompu koettiin osittain myös hyvänä arjen rytmittäjänä. Ompussa käymistä varten laitettiin herätyskellot aamulla soimaan, jos muuten sallittiin nukkuminen pidempäänkin. Kotiäidit kertoivat, että arki rytmittyy ensin pienimmän lapsen rytmin mukaan hyvin pitkälle. Tämän jälkeen arkea rytmittävät mahdollisesti vanhempien lasten harrastukset ja miehen työvuorot. Äidit tuntuivat sovittavan omat menonsa muiden perheen jäsenten mukaan. Äidit näkivät lapsen hyötyvän avoimessa päiväkodissa käymisestä. Yksi tärkeimmistä asioista lapsen asiakuudessa Ompussa oli leikki. Vanhemmat saivat keskittyä leikkiin Ompussa omien lastensa kanssa ja lapsi sai turvallisesti oman äidin tai isän kanssa opetella sosiaalisia taitoja toisiin lapsiin ja aikuisiin. Äidit korostivat avoimen päiväkodin riippumattomia vertaiskontakteja ja sosiaalistumista toisten lasten kanssa. Leikki nähtiin tärkeänä ja sosiaalistavana tilanteena ja vertaiskontaktit toisiin lapsiin tärkeinä.

Oli helppo tulla, ajattelin jos täällä olis saman ikäisiä kavereita, niin pääsis leikkimään

On näistä sitte tullukkaa kavereita, oikein kotonaki mietitään sitä kaveria täältä

No totta kai (tukee sosiaalisissa suhteissa), vaikka oman lapsen kohdalla en yhtään epäile, etteikö se pärjäis muutenki, mut varsinkin aremman lapsen kohdalla on tosi tärkeitä

Kiintymyssuhteen vahvistuminen ja sen ylläpitäminen oli äideille tuttu asia. He kokivat lapsen kanssa olemisen tärkeinä ja se oli yksi syy, miksi he olivat jääneet kotiin lapsensa kanssa. Äidit myös nauttivat Ompun luonnollisesta neutraaliudesta sukupuolen tai minkä tahansa ominaisuuden suhteen. Myös kaikki erilaiset temperamentit olivat sallittuja, eikä kukaan ihmetellyt lasta, joka ei lauluhetkellä pysynyt paikallaan.

Tääl ei oo mitään sellasta erittelyy, että tytöt tekee näin ja pojat näin. Tytöt ja pojat on saanu ihan yhtäläisesti leikkiä kaikkia leikkejä

Ompusta tykättiin myös sen joustavuuden takia – jos ammattilaiset huomasivat, ettei tänään kukaan lapsista jaksa laululeikkejä tai piirtämistä, he ottivat varasuunnitelman käyttöön.

Sit se, että tääl saa lapset olla niinku lapsia, et et, jos on energisiä lapsia, niinku mulla, niin ne saa sit olla niit energisiä, et niitä ei istuta tuolla

Lapsikerhot nähtiin turvallisena ympäristönä sosiaalisten taitojen oppimiseen toisten lasten kanssa ilman vanhempia. Tuttu ympäristö ja samat tutut hoitajat myös toimivat harjoitteluna tulevia päiväkotiaikoja varten.

Ni on kiva ku on yhdessä sitte, ni on kiva alottaa lapsen hoito sitte täällä, kun se tulee sitte yksin, et seki on, että hoitoon on joskus pakko mennä yksin ku töihin on palattava

Varsinkin ku on noi ikäryhmä kerhot niin siel ne on yksinään ilman omii vanhempii

Äidit tunnistivat palvelun ennaltaehkäiseväksi työksi ja miettivät, miten paljon kunnalle maksaisi esimerkiksi se, jos kaikki lapset menisivät puolipäivähoitoon, eivätkä käyttäisi avoimen päiväkodin kerhoja.

Tää on kuitenkin sitä ennaltaehkäisevää, mitä pitäs tehdä paljon enemmän

Niin ja tää tulee halvaksi kunnalle

7.3 Vertaistuen ja yhteisöllisyyden merkitys äideille

Äitien vertaiskontaktit koettiin lähes tärkeämmiksi kuin lasten vastaavanlaiset. Pienet lapset eivät samalla tavalla koe maailmaa, kuin heidän läheisin hoitajansa, joka kaipaa välillä myös aikuiskontakteja lasten hoidon täyteen päivän

ohessa. Äidit kertoivat omista vertaisuuden kokemuksista: perhekerho antoi voimia omassa arjessa jaksamiseen. Ompun kautta ulkopaikkakunnalta muuttaneet äidit olivat tutustuneet toisiin äiteihin ja saaneet ystäviä ja kavereita, sekä muitakin tuttuja. Sama elämäntilanne koettiin jaksamisen kannalta positiivisena asiana. Asioista kuin asioista oli helppo jutella sekä muille äideille että työntekijöille. Työntekijöiden kerrottiin myös mahdollistavan hedelmälliset keskusteluhetket, kun he keskittyivät tarpeen tullen seuraamaan keskustelevien äitien lapsia.

On se jotenki lohduttavaa, että jos itellä on puuroo tai maissinaksu hiuksissa, niin täällä se on normaalia, tai sitä ei niinku ihmetellä

Jos lapsi on kipee, eikä päästä tänne, niin tuntuu tyhmälle, et miks mä en pääse Omppuun

Täällä on tutustunu moneen äitiin

Joo, joo, että tota, sama elämän tilanne niin...

Joillakin tutkimukseen osallistuneiden äitien perheillä esimerkiksi isovanhemmat ja muut sukulaiset asuivat toisella paikkakunnalla. Tällöin koettiin tärkeäksi Ompun luoma yhteisöllisyys ja me- henki. Joskus tarpeeseen oli tullut myös Ompun tarjoama lapsiparkki-palvelu, jolloin vanhemman on mahdollista päästä vaikkapa käymään terveystalouksissa yksin, kun muita hoitajia ei ole. Ompun ei kuitenkaan koettu korvaavan sukulaissuhteita, mutta sen palvelut toimivat hyvänä lisänä niille.

Joo, kyllä vaikuttaa (yhteisöllisyyden syntyyn) Ei täällä itellä olis muita ku miehen sukulaiset

On kiva ku näkee kaupassa jonkun tutun, jolle moikata Munkin vanhemmat asuu tuolla huitsin pitkällä ja miehen vanhemmat on jo sen verran iäkkäitä, et sit tääl on hyvä se lapsiparkki mahdollisuus

Kun on ulkopaikkakuntalaisena tänne muuttanut niin jos ei tätä olis niin sitä varmaan olis ihan vaan lasten kanssa kotona

Tää on enemmän sellanen koko perheen juttu

7.4 Varhaiskasvatuksen ammattilaisten merkitys Ompussa

Ammattilaisten tuki nähtiin kasvatustyössä tärkeänä. Äidit olivat erityisesti iloisia siitä, että samat ammattilaiset pysyivät Ompussa, eikä kunta halunnut työllistää sinne esimerkiksi jatkuvasti vaihtuvia sijaisia tai opiskelijoita. Viikoittainen jatkumo mahdollisti syvemmän suhteen syntymisen asiakkaiden ja ammattilaisten välille. Äidit kokivat, että he pystyivät puhumaan vaikeitakin asioita Ompun ammattilaisille ja kokivat saavansa keinoja päästä asioissa eteenpäin.

Niin ja kun tänne tulee jonkun ongelman kanssa, niin täällä sitten voi nauraa sille ja ottaa sellasen huumorin mukkaan

Joo ja kun sanoo et meil oli näin ja toinen kertoo samankaltaisen tarinan

7.5 Parannusehdotuksia ja kritiikkiä

Äidit olivat sitä mieltä, että opastus Omppuun oli puutteellinen. Jos ei tuntenut ennestään Euran keskustan aluetta, oli Omppuun mahdotonta löytää esimerkiksi autolla. Kritiikkiä äidit antoivat Ompun opastuksen lisäksi niukasta julkisesta tiedottamisesta.

Äidit toivoivat piha-alueeseen parannusta, esimerkiksi aitausta. He myös olivat sitä mieltä, että 15€ suuruinen kuukausimaksu ja erillinen ilmoittautuminen saattoivat karsia niitä lapsiperheitä, jotka vain haluaisivat tulla sitoutumatta käymään. Lisäksi vanhemmat toivoivat kesän ajalle jotain toimintaa.

Vierailun mahdollisuus varmasti olikin olemassa.

Jotain toimintaa pitäis olla kesälläki ku tää on kokonaan kiinni

Joo, vaik koululaiset onkin lomalla niin me ei olla

Äidit kokivat tärkeiksi, että heitä kuultiin. Heidän tärkeä työnsä otetaan huomioon ja heitä kuullaan asioissa, jotka he haluavat tehdä lastensa ja perheidensä parhaaksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimustuloksista voi päätellä, että avoin päiväkotitukee vanhempia arjessa tarjoamalla yhteisöllisen paikan niin aikuisten kuin lasten vertaiskontakteille ja tukee vanhempaa hänen kasvatustuessaan dialogisuuden ja erilaisten perheitä tukevien palveluiden kautta. Tärkeimmiksi asioiksi tuloksissa nousivat verkostoituminen muihin äiteihin ja perheisiin. Myös lapset olivat saaneet ystäviä toisista lapsista ja saivat kokemuksen vertaisistaan. Äidit kokivat itselleen vertaissuhteet tärkeimmiksi ja sen, että he saavat olla lapsineen Ompussa sitä mitä ovat kotonakin. Lasten kohdalle äidit olivat sitä mieltä, että lapsikerhot, joissa vanhemmat eivät ole mukana, ovat hyviä kasvatuksellisia kokemuksia tulevaisuuteen, kun äidit aikanaan palaavat työelämäänsä. Samat tutut hoitajat tunsivat lapset ja heidän vanhempansa, ja kasvatuskumppanuus tässä suhteessa oli saumatonta. Äidit tunsivat saaneensa perheensä elämään rytmiä ja säännöllisyyttä Ompussa käymisessä, mikä luo struktuuria myös lasten elämään. Avoin päiväkodin tuki koettiin hyvänä lisänä suvun ja isovanhempien tukeen.

Haastattelun osallistujia määrä oli verrattain pieni, 5 äitiä. Kuitenkin suhteessa se oli suuri, kun ottaa huomioon perhekerhon kävijämäärän tällä hetkellä (6). Tulokset ovat samaistettavissa Eeva Huttusen ja Leena Turjan (1982) ja Marika Hintsalan (2008) pro gradujen huomioihin ja johtopäätöksiin. Tulokset kuitenkin pätevät vain heihin, jotka hyötyvät palvelusta.

Huttunen ja Turja (1982) esimerkiksi toivat tutkimuksessaan esille vertaistuen tärkeyden äideille ja positiivisuuden tunteen oman lapsensa kasvattajana. Samaa lopputulokseen päädyttiin myös tässä tutkimuksessa. Myös Hintsala (2008) oli tehnyt samankaltaisen huomion. Lisäksi kaikissa kolmessa tutkimuksessa tulee muiden muassa esille kuinka avoin päiväkotitukee vähentää päivähoiton asiakkaita varsinkin niiden lasten osalta, joiden toinen vanhemmista ei käy palkkatyössä.

Vanhemmat kokivat paikan omakseen, mutta ottaisivat sinne myös mielellään uusia perheitä vastaan. Ompussa käy siis niitä vanhempia, jotka saavat siellä

käymisestä tunteen kuuluvansa kyseiseen yhteisöön. Ilmeistä on, että siellä ei käy sellaisia vanhempia, jotka eivät koe tarvitsevansa palvelua. Tosin voi olla, että avoimen päiväkodin palvelut voisivat olla laajemmassakin tietoisuudessa paremman ilmoittelun myötä, mutta ovatko resurssit sopivat juuri tämän kokoiselle joukolle? Jos kysyntää on, mikä estäisi tarjoamasta palvelua lisää alueen vanhemmille, koska Euran kunta on viime aikoina laajentunut melkoista vauhtia pinta-alaltaan.

Tutkimuksen tekemistä helpotti tutkijan omakohtainen kokemus avoimen päiväkodin kaltaisesta lapsiperhepalvelusta, eli koin ymmärtäväni tutkittavia ja kykenin ajattelemaan itseni heidän tilalleen. Kuten jo aikaisemmin mainitsin, objektiivisuus oli kuitenkin jatkuvasti pidettävä mielessä.

Koen, että oma ammatillisuuteni on kasvanut tämän opinnäytetyöprosessin edetessä. Olen saanut uutta kontekstia tutkimuksen tekemiseen ja verkostoitunut työelämän saralla. Kriittinen ajattelu ja ajanhallinta ovat kehittyneet. Ammatillinen kasvu ei tule pysähtymään tähän opinnäytetyön valmiiksi saattamiseen, vaan se tulee edelleen jatkumaan. Reflektiivisyys ja ajanhermolla pysyminen antavat ammatillisuuden kasvamiselle mahdollisuuden.

Haluan kiittää kaikkia yhteistyössä olleita ihmisiä ja toivon, että tämä opinnäytetyö antoi antoisan lukukokemuksen. Toivottavasti tutkimusta voidaan käyttää palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödyksi ja se innoittaa jatkotutkimuksiin avoimen varhaiskasvatuksen saralta.

LÄHTEET

- Aaltonen, Päivi 2013. Muuttuva perhe-elämä. Niina Remsu & Katariina Pärnä (toim.) teoksessa Eetoksena lapsen ja perheen hyvinvointi. Retrospektiivinen katsaus perhekuntoutuksen kehittymiseen. Mannerheimin lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö. Turun: Jaarli oy, 10.
- Ahola Elli-Mari 2014. Yhdessä perheiden hyväksi. Alasatakunta 65 (21) 18.3.2014, 5.
- Ahola, Mari 2014. Lastenhoitaja. Henkilökohtainen tiedonanto puhelimitse 17.3.
- Alila, Kirsi; Portell, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 26.4.2014.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7740.pdf
- Alasuutari, Maarit 2004. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Tampere: Tammer-Paino .
- Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. Vastapaino: Tampere.
- Andersson, Arja 1991. Postäiti – postmodern. Sinikka Nopola (toim) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Juva: WSOY, 27–48.
- Asetus lasten päivähoitosta 1973/ 239, 16.3.1973. Viitattu 26.4.2014.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239?search\[type\]=pika&search\[pika\]=asetus%20lasten%20p%C3%A4iv%C3%A4hoito](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239?search[type]=pika&search[pika]=asetus%20lasten%20p%C3%A4iv%C3%A4hoito)
- Bardy, Marjatta & Öhman Kaisa 2007. Vaativa vauvaperhetyö. Kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta. Stakesin työpapereita. Helsinki : Stakes.
- Bergström, Matti 1996. Aivofysiologinen näkökulma leikkiin ja esiopetukseen. Jantunen Timo & Paula Rönneberg (toim.) Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 55–64.
- Hautamäki, Airi 2003. Kiintymyssuhdeteoria – teoria yksilön kiinnittymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityk-

- sestä kehitykselle. Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Dark Oy, 17–25.
- Helenius, Aili & Savolainen, Jaana 1996. Leikistä oppimiseen. Jantunen Timo & Paula Rönneberg (toim.) Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 120–126.
- Hintsala, Minna 2008. Avoin päiväkotikieliväestön kontekstina. Lapin yliopisto. Kasvatustieteidentiedekunta. Pro gradu-työ. Viitattu 28.3.2014.
http://www.anssi.org/napero-hanke/opinnaytteet/avoin_paivakoti_vanhemmuuden_kontekstina_2007.pdf
- Heinonen, Hanna; Väisänen, Antti; Hipp, Tiia 2014. Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Lastensuojelukeskusliitto & Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 26.4.2014.
http://www.lskl.fi/files/1518/Miten_lastensuojelun_kustannukset_kertyvat.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirvilampi, Christa Maaria 2002. Kohti vahvaa vanhemmuutta. Lastentarhanopettajien käsityksiä vanhemmuuden tukemisesta päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos. Pro gradu-työ. Viitattu 6.3.2014.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18175/crihir.pdf?sequence=1>
- Holm, Jaana 2010. Ihmisten kohtaaminen ja arvostava vuorovaikutus - vertaisryhmätoiminnan kulmakivi. Teoksessa Verstaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö Aspa.
- Huttunen, Eeva & Turja, Leena 1982. Avoin päiväkotikieliväestön kontekstina. Joensuun korkeakoulu. Pro gradu-työ.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyönarkea. Edita: Helsinki.

- Kalland, Mirjam 2003. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityistilanteissa. Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Dark Oy, 222–224.
- Koivula, Merja 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa.. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Koivula, Merja 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) teoksessa Pienten piirissä, yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. PS-kustannus, Jyväskylä, 20.
- Komi, Tiina 2014. Leikki kehittää aivoja. Lastentarha 1 / 14, 12–15.
- Kuhfuss, Werner 1996. Leikki ja lapsi. Jantunen Timo & Paula Rönnerberg (toim.) Anna lapsen leikkiä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 76.
- Laki lasten päivähoitosta 1973/ 36, 19.1.1973. Viitattu 26.4.2014.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelul*](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelul*)
- Lastensuojelun käsikirja 2014. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ehkäisevänä työnä. Viitattu 26.4.2014.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyovalineet/tyomenetelmat/avoimetvarhaiskasvatuspalvelut/>
- Lastensuojelun käsikirja 2014. Esimerkkejä ehkäisevän lastensuojelun toimintamuodoista. Viitattu 26.4.2014.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevalastensuojelu/toimintamuotoja/>
- Lastensuojelulaki 2007/ 417, 13.4.2007. Viitattu 26.4.2014.
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelul*](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelul*)
- Liinamaa, Anne 2004. Hiekkalaatikon haastajat. Äitien keskustelua ja vertaistukea internetin kautta. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu-työ.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8857/G0000641.pdf?se>

- Marjanen, Päivi; Ahonen, Janica & Majoinen, Linda 2013. Vertaissuhteet ja yhteisöllisyys. Päivi Marjanen, Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) Pienten piirissä, yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus, 66–67.
- Munter, Hilikka 2013. Alle kolmevuotiaiden leikki, kuvittelu ja lasten aloitteisiin tarttuva narratiivinen pedagogiikka. Teoksessa Kirsti Karila & Lasse Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 113–128.
- Niemelä, Pirkko 2001. Psykologinen valmistautuminen vanhemmuuden rooleihin raskauden aikana. Mari Rautiainen (toim.) Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovela. Helsinki: Suomenkuntaliitto, 9.
- Nätkin, Ritva 1991. Siveettömät, itsekkäät, emansipeeratut. Sinikka Nopola (toim) teoksessa Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Juva: WSOY, 11–26.
- Ompun esite 2012. Euran kunta. Kasvatus- ja opetuspalvelut. Avoin päiväkoti Omppu. Viitattu 24.3.2014.
<http://www.eura.fi/upload/varhaiskasvatus/ompun-esite-2792012.pdf>
- Perusturvalautakunta, kokouspöytäkirja 2013. Viitattu 24.3.2014
<http://dokumentit.eura.fi/DynInternet/kokous/2013421-6.HTM>
- Pirhonen, Eeva-Riitta; Alila, Kirsi; Kahiluoto, Tarja & Pekuri Hanna-Mari 2014. Kohti varhaiskasvatuslakia. Varhaiskasvatusta koskevan uudistamistyön raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Viitattu 26.4.2014.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr11.pdf?lang=fi>
- Rinne, Risto; Kivirauma, Joel & Lehtinen, Erno 2004. Johdatus kasvatustieteisiin. Juva :WS Bookwell Oy.
- Rusanen, Erja 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Finnlectura.
- Rutanen, Niina 2013. Pienten lasten jännitteiset leikin tilat alle 3-vuotiaiden ryhmässä. Teoksessa Kirsti Karila & Lasse Lipponen (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 107.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. Viitattu 16.3.2014.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Saari, Juho 2009. Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki: WSOYpro.

Sinkkonen, Jari & Kalland Mirjami 2003. Ihminen tarvitsee toisen läheisyyttä.

Jari Sinkkonen & Mirjam Kalland. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Dark Oy, 7–13.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.

Tammi: Helsinki.

Vilen, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Siven, Tuula; Neuvonen, Sohvi &

Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus, erityinen elämän vaihe. Helsinki: WSOY.

Virtanen, Juha 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Te-

oksessa Jari Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky, 152.

Vänskä, Maija 2013. Asiakkaan ja yhteiskunnan etu lastensuojelussa. Laurea-

ammattikorkeakoulu. Tikkurila. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opin-
näytetyö. Viitattu 26.4.2014.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/61772/ONT.pdf?sequence=1>

LIITE 1: Ryhmähaastattelukysymykset

Tutkimuskysymykseni: Tukeeko Euran avoin päiväkotiperheitä arjessa?

Avoimet haastattelukysymykset:

Mitä väylää pitkin löysitte Ompun?

Oliko tänne helppo tulla? (Matala kynnys)

Miten Ompu on vaikuttanut arjessa jaksamiseen?

Onko Ompulla ollut äitien sosiaaliseen verkostoon vaikutusta? Jos niin miten?

Koetteko saavanne Ompusta vertaistukea? Kuinka tärkeäksi koette sen?

Onko Ompu vaikuttanut perheen rytmin luomiseen ja jos on niin miten?

Korvaako Ompu esimerkiksi sukulaisten tukea?

Kuinka tärkeäksi koette Ompun arjessanne?

Miten Ompun asiantuntevat ammattilaiset tukevat teitä kasvatustehtävässänne lasten kanssa?

Vaikuttaako Ompu alueen yhteisöllisyyden muodostumiseen ja jos vaikuttaa niin miten?

Sitten Ompun toiminnoista, joita ovat esim. kerhot ja lapsiparkki. Oletteko käyttäneet?

Mitkä Ompun toiminnot ovat teille tärkeitä ja miksi?

Mitä toimintoja haluaisitte lisää?